

Vlaanderen
is erfgoed

Opheffingsdossier

De afsluitingsmuur van het oud
kerkhof rond de kerk van het H. Kruis
te Vrasene in Beveren (Vrasene)

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Opheffingsdossier:

De afsluitingsmuur van het oud kerkhof rond de kerk van het H. Kruis te Vrasene, Beveren (Vrasene),
Kerkstraat zonder nummer – monument (opheffing)

Onderwerp

Benaming: de afsluitingsmuur van het oud kerkhof rond de kerk van het H. Kruis te Vrasene

Adres of ligging: Kerkstraat zonder nummer, Beveren (Vrasene)

Dossier

Type dossier: opheffingsdossier (Gehele opheffing)

Dossiernummer: 4.001/46003/111.1

Bescherming

Beschermd als: monument

Beschermingsbesluit: besluit van de secretaris-generaal van het ministerie van openbaar onderwijs van 25 juli 1942

URI Besluitendatabank Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/bsluiten/44>

Inventaris Onroerend Erfgoed

URI Inventaris Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/7704>

Samenvatting

De bescherming als monument van de afsluitingsmuur van het oud kerkhof rond de kerk van het H. Kruis te Vrasene wordt opgeheven. De kerkhofmuur werd met vergunning gesloopt in 1984. De erfgoedwaarden zijn onherstelbaar aangetast of verloren gegaan.

Datum

Datum: 22/08/2022

INHOUDSTAFEL

1.	Aanleiding tot opmaak van het dossier	4
2.	Beschrijvend gedeelte	4
2.1.	Ruimtelijke context.....	4
2.2.	Historiek van het beschermde goed	5
2.3.	Historiek van het beschermings- en beheerdossier	5
2.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	6
2.5.	Juridische toestand.....	6
2.5.1.	Adres en kadaster	6
2.5.2.	Onroerend erfgoed	6
2.5.3.	Omgeving	7
3.	Evaluerend gedeelte	7
3.1.	Evaluatie van de opheffing van de bescherming	7
3.2.	Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan	7
3.3.	Motivering van de afbakening van de opheffing	8
4.	Bronnen	8
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	8
5.1.	Omgevingsplan	8
5.2.	Fotobijlage	8
5.3.	Documentatie	9

Opheffingsdossier: De afsluitingsmuur van het oud kerkhof rond de kerk van het H. Kruis te Vrasene, monument

1. AANLEIDING TOT OPMAAK VAN HET DOSSIER

Dit is het inhoudelijk dossier bij het opheffingsbesluit van de afsluitingsmuur van het oud kerkhof rond de kerk van het H. Kruis te Vrasene (monument) in Beveren (Vrasene). De opheffing van de bescherming kadert in de herziening van het beschermde erfgoedbestand, zoals ingeschreven in de Beleidsnota Onroerend Erfgoed (2019-2024) van minister Matthias Diependaele.

De bescherming van de afsluitingsmuur van het oud kerkhof rond de kerk van het H. Kruis te Vrasene werd onderzocht in het project 'Aangetaste en verdwenen beschermingen' (2020-2021)¹. Hierin zijn beschermingen onderzocht van bouwkundig, houtig en landschappelijk erfgoed met een onduidelijke fysieke toestand. Het onderzoek had een driedelige bedoeling:

- Nagaan wat de huidige fysieke toestand van het beschermde erfgoedobject is en in hoeverre het nog beantwoordt aan de toestand waarin het werd beschermd
- Achterhalen welke de oorzaken zijn van eventuele veranderingen
- Een beslissing nemen over de bescherming van het erfgoedobject

Op basis van dit onderzoek zijn 44 volledige en 1 gedeeltelijke opheffing van beschermingen toegevoegd aan de beschermingskalender 2022, evenals 3 wijzigingen van beschermingen van verplaatst erfgoed.

Deze opheffingen en wijzigingen worden gefaseerd uitgevoerd. Het tweede pakket dat hier wordt voorgelegd bevat beschermd bouwkundig erfgoed waarvan de erfgoedwaarden onherstelbaar aangetast zijn door onvergunde werken of sloop en waarvan het handhavingstraject afgelopen is.

Omwille van de samenhang met het opheffingsdossier van het aansluitende voormalige gemeentehuis worden beide dossiers, afsluitingsmuur en gemeentehuis in dit pakket samen behandeld.

Hierna volgt nog een pakket van bouwkundig en landschappelijk erfgoed waarvan de toestand problematisch was op het moment van bescherming.

2. BESCHRIJVEND GEDEELTE

2.1. Ruimtelijke context

De opheffing omvat de afsluitingsmuur ten noorden en ten westen van de als monument beschermde Heilige Kruiskerk en het niet beschermde voormalige kerkhof te Vrasene. De voormalige locatie van de afsluitmuur is zichtbaar op het omgevingsplan in bijlage en in de verschillende kaarten en postkaarten in bijlage 5.3. *documentatie*.

Het beschermd onroerend erfgoed in de omgeving van het beschermd onroerend goed wordt opgesomd onder hoofdstuk 2.5.2. *Onroerend erfgoed* en wordt weergegeven op het omgevingsplan (bijlage 5.1) in bijlage bij dit opheffingsdossier.

De muur wordt in de Inventaris Onroerend Erfgoed ([ID 17462](#)) als volgt omschreven: *De lage 18de-eeuwse arduinen afsluiting omheen het gedesaffecteerde kerkhof werd in de jaren 1980 grotendeels verwijderd omwille van de bouwvallige toestand van de muur. De*

---

¹ Voor meer informatie over dit onderzoeksproject verwijzen we naar het online onderzoeksrapport: AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Beschermd, beschadigd, verdwenen. Onderzoek en evaluatie van ernstig aangetast en verdwenen beschermd erfgoed* [online], <https://oar.onroenderfgoed.be/item/6378> (geraadpleegd op 10 februari 2022)

Opheffingsdossier: De afsluitingsmuur van het oud kerkhof rond de kerk van het H. Kruis te Vrasene, monument

kerkhofmuur bestond uit arduinen platen van elk circa 2,50 m lengte, aan de voorzijde versierd met een verdiept vlak met uitgeronde hoeken en gevat tussen korte pijlers waarop oorspronkelijk een bolornament stond. Sommige vakken waren opgevuld met arduinen balusters. Het kerkhofhek bevond zich tussen hoge pijlers met een bekronend vlammotief. Nu zijn nog slechts enkele (vijf aan de noordzijde, één aan de zuidzijde) sterk gescheurde platen en pijlertjes aanwezig evenals de hekpijlers aan de noordzijde.

Tijdens het plaatsbezoek op 18 januari 2021 werden enkel de twee hekpijlers opgemerkt. De bewaarde paaltjes die mogelijk van het kerkhof afkomstig zijn, herinneren bezwaarlijk aan het kerkhof.

2.2. Historiek van het beschermd goed

Een kerkhofmuur staat ingetekend op de Ferrariskaart uit 1777 (bijlage 5.3, foto 1). Op dat ogenblik is er een muur aan de noord- en westzijde van de kerk. In het oosten is er een bomenrij als afscheiding en in het zuiden een beek. De Atlas der buurtwegen uit 1840 bevestigt de aanwezigheid van een muur in het westen en mogelijk een afsluiting met paaltjes in het noorden (bijlage 5.3, foto 2). De Vandermaelenkaart uit 1846-1854 bevestigt de aanwezigheid van een kerkhof (bijlage 5.3, foto 3). Ook al blijkt uit de briefwisseling vanaf 1924 dat het kerkhof gedesaffecteerd was, staat het kerkhof nog steeds ingetekend op de kaart van het Nationaal Geografisch Instituut van 1939 (bijlage 5.3, foto 4).

In 1924 zijn er reeds vergevorderde plannen om de Kerkstraat opnieuw aan te leggen en een oorlogsmonument op te richten op het voormalige kerkhof. Verwilgen, briefschrijvend lid (?) van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML), raadt de commissie aan om haast te maken met de klassering van de site. De kerk met de afsluitmuur worden door de KCML in 1924 ingedeeld bij de 3de klasse schilderachtige landschappen. De erkenning gebeurde voor de kerk, het voormalige kerkhof met de kerkhofmuur, de bomen en tot slot het noordelijk gelegen, aansluitende gemeentehuis.

In 1925 werd goedkeuring gegeven voor ingrijpende werken:

- wegenwerken aan de Kerkstraat en Brugstraat
- het herstel van de kerkhofmuur

De nieuwe weg werd deels op het voormalige kerkhof aangelegd en de kerkhofmuur werd verplaatst. Een ongedateerde postkaart, vermoedelijk uit het tweede kwart van de 20ste eeuw, toont die situatie (bijlage 5.3, foto 6). Een foto uit de periode 1965-1966 toont dat de kerkhofmuur niet meer aansloot bij het voormalige gemeentehuis. (bijlage 5.3, foto 8).

Een aantal postkaarten geven de toestand van de afsluitingsmuur weer zoals die bestond aan de vooravond van de bescherming als monument. (bijlage 5.3, foto 5-7)

2.3. Historiek van het beschermings- en beheerdossier

Op 3 mei 1932 werd de procedure opgestart om de kerk van Vrasene als monument te beschermen. De erkenning in de 3de klasse schilderachtige landschappen uit 1924 werd als basis genomen. Op 17 maart 1942 gaf het Provinciaal Comité der briefwisselende leden volgend advies aan de KCML: *De kerkhofmuur te Vrasene heeft een eigenzinnig kunstkarakter, dat thans nog meer tot uiting komt na de wijziging van de aflijning.*

De afsluitingsmuur van het oud kerkhof rond de kerk van het H. Kruis te Vrasene werd beschermd als monument bij besluit van de secretaris-generaal van het ministerie van openbaar onderwijs van 25 juli 1942, omwille van de artistieke, oudheidkundige en historische waarde. Het besluit werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 3 september 1942.

Opheffingsdossier: De afsluitingsmuur van het oud kerkhof rond de kerk van het H. Kruis te Vrasene, monument

In 1947 stortte een deel van de muur in als gevolg van een busongeval. De schade werd in 1948 volgens de aanwijzingen van de KCML hersteld.

Als onderdeel van de restauratie van de kerk werd de omheiningsmuur in 1979 deels opgemeten en ingetekend. In 1984 vroeg de gemeente Beveren bij monde van de restauratiearchitect van de kerk aan het Bestuur Monumenten en Landschappen (BML) om de kerkhofmuur die in zeer slechte toestand was te mogen vervangen door een haag. Dat werd op 9 november 1984 aanvaard door het BML. Uit de goedkeuring bleek dat de omheiningsmuur op dat ogenblik reeds grotendeels verdwenen was. De orthofoto van 1979-1990 toont dat er vermoedelijk langs de Kerkstraat nooit een haag aangeplant geweest werd na de sloop van de afsluitmuur (bijlage 5.3, foto 9).

2.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit opheffingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een plaatsbezoek op 18 januari 2021. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de opheffing.

Van de kerkhofmuur zoals die onder 2.1 beschreven is, bleven twee 18de-eeuwse hekpijlers bewaard die in vergelijking met de plannen uit 1979 en de postkaarten in de documentatie (bijlage 5.3, foto 6) vermoedelijk verplaatst zijn. Het metalen 18de-eeuwse hek dat nog op dezelfde postkaart afgebeeld staat is niet meer aanwezig. Ten noorden van de kerk staan haagjes. In hoeverre zij de historische afbakening van de afsluitmuur volgen is onduidelijk. Ten westen, langs de Kerkstraat is er geen haag meer aanwezig (bijlage 5.3, foto 10). Het voormalige kerkhof is grotendeels verhard en een kerkhof is er niet te herkennen.

2.5. Juridische toestand

2.5.1. Adres en kadaster

Kerkstraat zonder nummer in Beveren (Vrasene). Kadastrale gegevens: Beveren, vierde afdeling, sectie C, perceelnummer 925H(deel).

In het oorspronkelijke beschermingsbesluit van 25 juli 1942 was het goed kadastraal omschreven als: Vrasene, sectie C, perceelnummer 925.

2.5.2. Onroerend erfgoed

Volgende vastgestelde inventarisitems zijn gelegen op hetzelfde kadastrale perceel of in de directe visuele omgeving ervan:

- Parochiekerk Heilig Kruis met kerkhof, [ID69303](#), vastgesteld op 14 september 2009.
- Klompenmakerijen met blokstal, [ID92649](#), vastgesteld op 20 oktober 2010.
- Hoekhuis, [ID95403](#), vastgesteld op 14 september 2009.
- Burgerhuis, [ID90757](#), vastgesteld op 14 september 2009.
- Burgerhuis, [ID77634](#), vastgesteld op 14 september 2009.
- Dorpswoning, [ID54934](#), vastgesteld op 14 september 2009.
- Klooster der Zusters Franciskanessen, [ID78725](#), vastgesteld op 14 september 2009.
- Brouwerij De Brug en dorpswoning, [ID83391](#), vastgesteld op 14 september 2009.

Volgende beschermde gebouwen zijn gelegen op hetzelfde kadastrale perceel of in de directe visuele omgeving ervan:

- [Parochiekerk Heilig Kruis](#), monument, 25 juli 1942.
- [Parochiekerk Heilig Kruis: kerkhofmuur](#), monument, 25 juli 1942.
- [Gemeentehuis Vrasene](#), monument, 25 juli 1942.

Opheffingsdossier: De afsluitingsmuur van het oud kerkhof rond de kerk van het H. Kruis te Vrasene, monument

2.5.3. Omgeving

De afsluitmuur is gelegen in:

- een gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen volgens het origineel gewestplan St. Niklaas - Lokeren.
- het gemeentelijk *RUP Vrasene dorp*, meer bepaald wat het zuidelijke deel ter hoogte van het moderne gemeentehuis betreft. Het RUP is in opmaak. De [startnota](#) vermeldt de afsluitmuur als onderdeel van het plangebied (p10) en neemt de muur ook op onder de *Overige waardevolle lokale beeld dragers*, dat ondanks dat de muur niet meer aanwezig is (p18). Het RUP voorziet geen impact op het bouwkundig erfgoed (p44).

3. EVALUEREND GEDEELTE

3.1. Evaluatie van de opheffing van de bescherming

De afsluitingsmuur van het oud kerkhof rond de kerk van het H. Kruis te Vrasene werd beschermd als monument bij besluit van de secretaris-generaal van het ministerie van openbaar onderwijs van 25 juli 1942, omwille van de artistieke, oudheidkundige en historische waarde.

In 1984 vroeg de gemeente Beveren de kerkhofmuur die zich in zeer slechte toestand bevond te mogen vervangen door een haag. De omheiningmuur was op dat ogenblik reeds grotendeels verdwenen. Op 9 november 1984 gaf het toenmalige Bestuur Monumenten en Landschappen hier toelating voor.

De afsluitingsmuur ten noorden van de kerk werd vervangen door een haag. Twee 18de-eeuwse hekpijlers bleven bewaard doch werden vermoedelijk verplaatst. Het metalen hek werd verwijderd.

De afsluitingsmuur ten westen van de kerk en het voormalige kerkhof langsheen de Kerkstraat werd eveneens gesloopt.

De erfgoedkenmerken en -elementen die in 1942 aanleiding gaven tot de bescherming zijn in 2022 niet meer aanwezig.

De bescherming van de afsluitingsmuur van het oud kerkhof rond de kerk van het H. Kruis te Vrasene als monument wordt opgeheven, omdat de erfgoedwaarden van het beschermde goed onherstelbaar zijn aangetast of verloren gegaan.

3.2. Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan

In 1979 werd een plan opgemaakt waarop de belangrijkste delen van de kerkhofmuur afgebeeld staan. Het plan bleef in het beheerdossier bewaard. Het beheerdossier bij de bescherming documenteert en registreert de erfgoedwaarden van het monument in voldoende mate. Er zijn bijgevolg geen bijkomende maatregelen vereist voor de registratie van de erfgoedwaarden of het behoud van erfgoedelementen in een onroerenderfgoeddepot.

Opheffingsdossier: De afsluitingsmuur van het oud kerkhof rond de kerk van het H. Kruis te Vrasene, monument

3.3. Motivering van de afbakening van de opheffing

De bescherming als monument van de afsluitingsmuur van het oud kerkhof rond de kerk van het H. Kruis te Vrasene, Kerkstraat zonder nummer, wordt geheel opgeheven. Het kadastraal perceel gevat door de opheffing is opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

4. BRONNEN

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000. (1771-1778).
- Atlas van de Buurtwegen, opgesteld naar aanleiding van de wet op de buurtwegen van 10 april 1841, schaal 1:2.500 (overzichtsplannen schaal 1:10.000).
- Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Herziening derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1939, schaal 1:20.000.
- Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Archief Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, Beveren (Vrasene), dossier De afsluitingsmuur van het oud kerkhof rond de kerk van het H. Kruis te Vrasene.
- Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier 0077, De afsluitingsmuur van het oud kerkhof rond de kerk van het H. Kruis te Vrasene (anoniem, 1942)
- Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier 0145, Het gemeentehuis te Vrasene (anoniem, 1942)
- ANON sd: Vrasene – Kerk H. Kruis [online] <https://www.delcampe.net/nl/verzamelingen/postkaarten/belgie/beveren-waas/vrasene-fracene-kerk-h-kruis-1182281212.html> (geraadpleegd op 3 augustus 2022).
- ANON sd: Vrasene Kerk [online] <https://www.delcampe.net/nl/verzamelingen/postkaarten/belgie/beveren-waas/vrasene-kerk-259306071.html> (geraadpleegd op 3 augustus 2022).
- Geoportaal Onroerend Erfgoed, Orthofoto 1979-1990, Vrasene [online] <https://geo.onroenderfgoed.be/> (geraadpleegd op 3 augustus 2022)
- Geoportaal Onroerend Erfgoed, Orthofoto 2022, Vrasene [online] <https://geo.onroenderfgoed.be/> (geraadpleegd op 3 augustus 2022)

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. De fotobijlage bij het inhoudelijk opheffingsdossier bevat bijkomend fotomateriaal dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.

Opheffingsdossier: De afsluitingsmuur van het oud kerkhof rond de kerk van het H. Kruis te Vrasene, monument

5.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk opheffingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archieffoto's, bouwplannen, kadastermutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.